

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวคิดและดำเนินงานในการศึกษาความต้องการ การนิเทศภายในของครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงได้เสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของความต้องการ
  - 1.1 ความหมายของความต้องการ
  - 1.2 ความสำคัญของความต้องการ
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
  - 2.1 ความหมายของการศึกษา
  - 2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
  - 2.3 หลักการนิเทศการสอน
  - 2.4 ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.5 ขอบข่ายการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.6 หลักการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.7 กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.8 กิจกรรมกลุ่มนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.9 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 2.10 บทบาทหน้าที่ของผู้รับการนิเทศ
  - 2.11 คุณลักษณะของผู้นิเทศภายใน โรงเรียน
3. มาตรฐานวิชาชีพครู (คุรุสภา, 2548)
  - 3.1 มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
  - 3.2 มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน
  - 3.3 มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายและความสำคัญของความต้องการ

1.1 ความหมายความต้องการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 15) ได้ให้ความหมายของความต้องการไว้ว่า ความต้องการหมายถึง สิ่งที่พึงปรารถนาตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ วัลลภ กันทรพย (อ้างถึงใน ชีรศักดิ์ ส่งทอง. 2533) ได้ให้ความหมายของความต้องการว่า ความต้องการ หมายถึง แนวโน้มที่จะให้ถึงจุดหมายที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดชนิดแยกไม่ออก เมื่อใดที่เราพบว่ามีความต้องการก็แสดงว่าได้เกิดปัญหาขึ้นแล้ว

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความต้องการหมายถึงความประสงค์หรือความปรารถนาที่จะให้บรรลุถึงจุดหมายและเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของความต้องการ

นิยม ศรีวิเศษ (2521:20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความต้องการไว้ว่า ในองค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตามหากสามารถจัดบริการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่ถ้าไม่สามารถจัดสนองความต้องการได้ ผลงานย่อมตกต่ำผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความเบื่อหน่ายทำให้งานขาดประสิทธิภาพลงได้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2529 : 13) กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสรุปว่า จะต้องเริ่มด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพราะถ้าเมื่อครูได้รับสิ่งที่ต้องการแล้วย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุงงานให้ดีขึ้นได้ และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

มาสโลว์ (อ้างถึงใน ชีรศักดิ์ ส่งทอง. 2533 : 26) ได้แสดงให้เห็นแนวทางพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ซึ่ง ความต้องการเหล่านี้ หากได้รับการตอบสนองก็จะช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ แบ่งออกเป็น 7 ชั้น คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการทางสังคม ความรักและเป็นเจ้าของ

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับ
5. ความต้องการความสมหวังในชีวิต
6. ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ
7. ความต้องการทางสุนทรียะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 35) กล่าวถึงการประเมินความต้องการไว้ว่า มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาก เพราะถ้าครูคำนึงถึงเรื่องนี้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเหมาะสมกับความสามารถและสนองความต้องการของนักเรียนได้แล้วจะส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ความต้องการมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อ การทำให้เกิดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงาน ถ้าหากผู้ปฏิบัติงานได้รับการตอบสนองความต้องการแล้ว จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าชีวิตมีคุณภาพ จนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขใจและยังช่วยให้การทำงานของครูดีขึ้น

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดการศึกษา และบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยวิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านบริหารและการสอน ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งของหน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานการศึกษาที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนิเทศการศึกษาเป็นศาสตร์ที่นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญและความสนใจศึกษาค้นคว้า และพัฒนาอย่างกว้างขวาง จึงมีผู้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 24) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนรู้อของครู

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529 : 22) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเพื่อแนะนำช่วยเหลือครูให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ปรีชาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2535 : 45) ได้อธิบายความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพื่อคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

นิพนธ์ ไทยพาณิชย์ (2535 : 23) ได้สรุปลักษณะของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีลักษณะที่เป็นงาน (task) และพันธกิจ (function) ของการนิเทศการศึกษาโดยทั่วไป (general supervision) ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536 : 41) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงาน และความร่วมมือระหว่างผู้รับการนิเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนการสอนของนักเรียน

Good (1973 : 6) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู

Glickman (1990 : 23) (อ้างถึงใน รำเพย ทินกระโทก. 2548 : 2548) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่าเป็นแนวคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครูและการประเมินผลการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ด้วยการช่วยเหลือแนะนำ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของผู้รับการนิเทศ โดยเฉพาะครูผู้สอน ในการปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนางานอยู่เสมอ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอนของนักเรียนพร้อมทั้งประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การทำงานเกี่ยวกับการจัดการด้านการศึกษา เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งจะไม่เห็นผลทันตาเร็วนัก ต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่อง ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษาก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าว คือ การนิเทศการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายคนและหลายลักษณะ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530:21) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เมื่อนิเทศแล้วบุคลากรได้รับความรู้และมีความสามารถในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์ วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เพื่อสร้างเสริมการประสานสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมมือสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจ ความสบายใจ และมีกำลังใจในการทำงาน

สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครู และบุคลากรเหล่านั้น ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา นั่นคือ การพัฒนางานให้ดีขึ้น ผลจากการที่ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานร่วมกัน จึงเป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์และประการสุดท้ายเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นจุดมุ่งหมายทั้ง 4 ประการ จึงมีความสัมพันธ์กันหากขาดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กล่าวถึงแล้วก็อาจทำให้การนิเทศภายในประสบความล้มเหลวได้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530 : 11) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน

3. เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ

4. เพื่อรักษาส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ

5. เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกรมเจ้าสังกัด หรือกระทรวงตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

Adams and Dickey (1966 : 26) ได้สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูกู้หาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง

2. เพื่อช่วยให้ครูแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง เพื่อช่วยให้ครูรู้ว่าอะไร

3. ช่วยให้ครูกู้เคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการ

สอนได้

4. เพื่อช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน และให้การ

สนับสนุนโรงเรียน

5. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการทางการศึกษา

สาย ภาณุรัตน์ (2521 อ้างถึงใน วิชชุกร ดิเรกศิลป์. 2540 : 41) ได้กล่าว

ถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจอย่างถ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียน ที่จะดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น

2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชน และปัญหาต่างๆ ของเยาวชน และช่วยสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนช่วยแก้ไขและป้องกันอันพึงมีแก่เยาวชน

3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ

4. ช่วยส่งเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันด้วยกำลังสติปัญญาอันสูงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้อง กับความสามารถของครูแต่ละคน แล้วช่วยประดับประดาให้ครูผู้นั้น ใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานนั้น

6. ช่วยพัฒนาการสอนของตน

7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจในงานของโรงเรียน และงานของอาชีพ

8. ช่วยประเมินผลงานของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของเด็กไป

คามแนวทางที่ได้ตกลงกันได้

9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสมเพื่อแก้ไข

10. ช่วยด้านประชาสัมพันธ์ บอกเล่า และชี้แจงให้ราษฎรในท้องถิ่นทราบถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษา ที่โรงเรียนในท้องถิ่นได้ดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวราษฎรเข้าใจจนให้ความร่วมมือและให้การช่วยเหลือ

11. ช่วยหยิบปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน ที่ทางโรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้ โดยคำพิง เสนอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่จะแก้ไขให้ถูกลงไปจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และจากรายชื่หรือกลุ่มรายชื่

12. ช่วยป้องกันให้ครูพ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกตำหนิตืดเดือนหรือลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา มีความมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนของครู และช่วยให้ครูได้มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมขวัญ กำลังใจแก่ครูให้อยู่ในสภาพที่พึงพอใจ รวมทั้งสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 หลักการนิเทศการสอน

ในการที่จะดำเนินการนิเทศการสอน ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องดำเนินการนิเทศการสอน โดยยึดหลักการนิเทศการสอนตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

Adams and Dickey (อ้างถึงใน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. ม.ป.ป.) ได้ให้หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาบุคลากร

1.1 การจัดให้มีการฝึกอบรมด้านการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักวิธีสอนต่างๆ

1.2 ช่วยพัฒนาความรู้ทางวิชาการเฉพาะ ให้เทคนิควิธีการสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.3 พัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในการสอน และมีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอน

- 1.4 พัฒนาทัศนคติและอุดมการณ์ในการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- 1.5 พัฒนาประมวลรายวิชา โครงการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อ สร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน
- 1.6 ร่วมมือจัดทำสื่อการสอนชนิดต่างๆ ที่จำเป็น ที่หาได้ในโรงเรียน และท้องถิ่น
- 1.7 ช่วยพัฒนาประสบการณ์การประเมินผล และเทคนิคการใช้และเตรียมเครื่องมือประเมินผล
- 1.8 ช่วยวางแผนและพัฒนาผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนและปัญหาอื่น
2. การนิเทศมีความเป็นประชาธิปไตย
- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของการศึกษามากกว่าที่จะเป็น โดยตำแหน่ง
- 2.2 ต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ครูมีอิสระใช้ความสามารถของตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น
- 2.3 เปิดโอกาสให้ครูมีความคล่องตัวในการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน
- 2.4 การใช้อำนาจหน้าที่ควรเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มและหมู่คณะ
- 2.5 ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2.6 อำนาจยอมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีประชาธิปไตย ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความสามารถและความเป็นผู้นำ
- 2.7 ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครู จะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน
3. การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างสรรค์
- 3.1 ผู้นิเทศและครูร่วมมือกันสร้างบรรยากาศในการนิเทศด้วยการประชุมปรึกษาร่วมมือ
- 3.2 ผู้นิเทศให้อิสระแก่ครู ได้มีความคิดสร้างสรรค์ตามความสามารถของแต่ละคน
4. การนิเทศยึดหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์
- 4.1 ให้การยอมรับนับถือบุคคลเป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

4.2 ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ

4.3 สร้างความเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น ๆ

5. การนิเทศเพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ

5.1 ขวัญและกำลังใจของครูดี ย่อมส่งผลในการทำงานให้ดีขึ้นไปด้วย

5.2 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนขึ้นอยู่กับขวัญของครูที่ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน

5.3 ครูเองก็ต้องการขวัญและกำลังใจ

5.4 การดำเนินงานควรเป็นไปด้วยความสมัครใจของแต่ละบุคคล

6. การนิเทศเกี่ยวข้องกับปรับปรุงการเรียนการสอน

6.1 งานนิเทศเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน

6.2 งานนิเทศเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู

6.3 การนิเทศเป็นการพัฒนาหลักสูตร

6.4 การประเมินผลการสอน มีความจำเป็นในการปรับปรุงการเรียน

การสอน

7. การนิเทศเป็นการประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงาน

อื่น ๆ

7.1 การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ระหว่างงานนิเทศกับ

งานอื่น ๆ

7.2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น

สรุปได้ว่าหลักการนิเทศการสอนมีเป้าหมายหลักข้อยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอนจึงต้องผ่านครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจะไปสู่ผู้เรียน จึงเน้นที่ครู เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน หากครูได้แสดงถึงความรู้ความสามารถและมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมแล้วคุณภาพของนักเรียนก็จะดีควบคู่ไปด้วย

Brigg and Justman (1952 อ้างถึงใน ไพฑูริย์ เจริญพันธุ์วงศ์. 2529:51) ได้เสนอหลักการนิเทศ ไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาจะต้องเป็นการเสริมสร้างและเป็นการสร้างสรรค์
2. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
3. การนิเทศการศึกษา จะต้องเกี่ยวข้องกับอยู่กับการรวบรวมแหล่งวิชาการ

เข้าเป็นกลุ่มมากกว่าที่จะแบ่งแยกผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคล

4. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
5. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษา คือการหาทางช่วยให้เด็กได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา
6. การนิเทศการศึกษา จะต้องหาทางส่งเสริมความเจริญของงาน และพัฒนาการของครูโดยเฉพาะในเรื่องความถนัดของแต่ละบุคคล
7. การนิเทศการศึกษา จะต้องเกี่ยวข้องกับส่งเสริมความรู้สึกรอบอันให้แก่ครูและสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีในหมู่ครู
8. การนิเทศการศึกษาควรเริ่มต้นจากสภาพปัจจุบันที่กำลังเผชิญอยู่
9. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้า และความพยายามของครูให้สูงขึ้น
10. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการปรับปรุงส่งเสริมสมรรถวิสัยทัศนคติ และข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง
11. การนิเทศการศึกษาควรเป็นไปอย่างง่ายไม่มีพิธีรีตอง
12. การนิเทศการศึกษาควรใช้เครื่องมือและกลวิธีง่าย ๆ
13. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
14. การนิเทศการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง

สังัด อุทรานนท์ (2530 : 26) ได้ระบุถึงหลักความสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- หลักการที่ 1 การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
- หลักการที่ 2 การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้น จะกระทำโดยผ่านตัวกลาง คือครูและบุคลากรทางการศึกษา
- หลักการที่ 3 การนิเทศศึกษานับบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยสรุปได้ว่า หลักการนิเทศการสอนเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรโดยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้นิเทศ กับครูผู้สอน หรือผู้รับการนิเทศในด้านการส่งเสริมบุคลากร (ครู) ให้มีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการสอนอย่างถูกต้องและมี

ประสิทธิภาพ มีความเป็นประชาธิปไตย ผู้ร่วมงานมีส่วนในการตัดสินใจเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ โดยการประชุมปรึกษาหารือและให้อิสระแก่ครูแสดงความสามารถของแต่ละบุคคลและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญจึงได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยครั้งตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน และด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน

2.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญให้ความหมายไว้หลายประการสรุป ได้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 21) ได้ให้ความหมาย การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มตามวัยและตามศักยภาพโดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนภายใต้การนำของผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อ พัฒนาครูให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพสูงขึ้นรอบด้าน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. 2539 : 29)

การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง ความร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียน ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการสอนของครูเพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ (สนอง เครือมาก. 2538 : 41)

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครู และบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (อาคม จันทรสุทร. 2525 : 28)

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน ในการพัฒนาครูโดยส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการสอน เพื่อสัมฤทธิ์ผลอันสูงสุดในการเรียนการสอนของนักเรียน

2.5 ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 45) กล่าวโดยสรุปว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญ และความจำเป็นในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะเป็นการนิเทศของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับครูและนักเรียน ช่อมทราบและเข้าใจสภาพปัญหาของโรงเรียน และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ดีกว่าบุคคลภายนอก ซึ่งจะส่งผลให้การนิเทศตอบสนองความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้มากกว่า ซึ่งต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายใน สรุปได้ว่า ภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการดำเนินการให้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้สามารถสร้างเสริมนักเรียนให้มีการพัฒนาทุกด้านเต็มตามวัย และตามศักยภาพ บุคลากรสำคัญที่จะเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจหลักนี้ให้บรรลุผลคือ ครูผู้สอน ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เจตคติต่อวิชาชีพ บุคลิกภาพ และความต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรวมพลังครูที่มีความแตกต่างกันนี้ให้สามารถปฏิบัติภารกิจของตน คือ การสอนจนประสบความสำเร็จตามความต้องการของหน่วยงาน ในขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ในการทำงานให้แก่ครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ และตรงตามความต้องการของนักเรียน ด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือเป็นครูที่เรียกว่าครูมืออาชีพ การนิเทศที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนโดยความร่วมมือของครูทุกคนในโรงเรียน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ ในการรวมพลังครูและการพัฒนาครู ให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองหลักสูตร ยั่งยืน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมมือกันวางแผนในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันครูมีความมั่นใจ มีขวัญกำลังใจ มีความภาคภูมิใจที่ตนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เมื่อครูประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานจนถึงขั้นเกิดความภาคภูมิใจแล้ว ก็จะปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอจนเป็นนิสัย ทำให้เกิดการพัฒนาที่ถาวร ดังมีคำกล่าวที่ว่า การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ การนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนา และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น ตรงตามความต้องการของนักเรียน

ตอบสนองหลักสูตรยิ่งขึ้น ด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจ มีขวัญกำลังใจดี มีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดการพัฒนาที่ถาวรส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

2.6 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

โดยทั่วไปและในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ได้แบ่งงานนิเทศไว้เป็น 4 งาน ตามภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารงบประมาณ และ งานบริการทั่วไป ซึ่งจากกรนิเทศติดตามผลการดำเนินการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด พบว่าการนิเทศของโรงเรียนโดยทั่วไป ยังไม่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองให้ดีขึ้นได้ เพราะ การนิเทศ มุ่งเน้นไปที่ภารกิจการบริหารโรงเรียนมากกว่าการสอนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 53) ได้กำหนดขอบข่ายงานนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. งานนิเทศเกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ ช่วยครูใหม่ในการปฏิบัติงาน ช่วยครูที่ร้องขอมา เปิดโอกาสให้ครูพบปะกันอยู่เสมอ
2. งานนิเทศเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตรประมวลการสอนให้เข้าใจ ส่งเสริมให้ครูประมวลการสอน และบันทึกการสอนร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงหลักสูตร และประมวลการสอน ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในห้องเรียนให้มากที่สุดสำหรับปรับปรุงหลักสูตร
3. งานนิเทศเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ได้แก่ การแนะนำให้ครูทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่สามารถจัดหาได้และให้ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พยายามจัดบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์เท่าที่สามารถทำได้ ส่งเสริมให้ครูผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ และส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในห้องเรียนให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน
4. งานนิเทศเกี่ยวกับการปรับปรุงอาชีพครู ส่งเสริมให้ครูสังเกตการสอนของกันและกันและของโรงเรียนอื่น ร่วมปรึกษากับครูเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
5. งานนิเทศเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูมีความทันสมัยอยู่เสมอ

6. งานนิเทศเกี่ยวกับการค้นคว้าทดลอง ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่นวิธีการสอน ส่งเสริมให้ครูค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ และส่งเสริมให้ครูในทุก ๆ ด้านเพื่อครูจะได้ทำการสอนค้นคว้าทดลองได้สะดวก

โครงการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 48) จึงได้พัฒนาแนวคิดในการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาครู ให้สามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นได้โดยคาดหวังว่า เมื่อโรงเรียนสามารถพัฒนาระบบนิเทศอย่างถาวรขึ้นภายในโรงเรียนได้แล้วโรงเรียนก็จะประสบผลสำเร็จในการบริหาร และการใช้หลักสูตรประถมศึกษา หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปัจจุบันมุ่งเน้นการนิเทศการสอนของครู จึงได้นำแนวคิดของ กลิคแมน (Glickman, 1985) ที่จัดขอบข่ายงานนิเทศของโรงเรียนไว้ 5 งาน มาใช้ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง (Direct Assistance)
2. การเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพ (Staff Development)
3. การพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม (Group Development)
4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในห้องเรียน (Action Research)

สรุปได้ว่าขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน จะมุ่งเน้นการพัฒนาครูเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ คือการสอนให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลคุณภาพของนักเรียนต่อไป

2.7 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

หลักการนิเทศภายในโรงเรียน สามารถปรับปรุงหลักการนิเทศจากการศึกษาโดยทั่วไปโดยเลือกเฉพาะจุดเน้นที่สัมพันธ์ สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนภายในโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. งานนิเทศการศึกษา เป็นงานพัฒนาวิชาชีพมุ่งพัฒนาครูทุกคนในโรงเรียนให้สามารถคิดได้เอง ตัดสินใจเอง ลงมือทำเองและพัฒนาให้ดีขึ้นได้ด้วยตนเองอยู่เสมอ การจะบรรลุผลดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อนิเทศได้ตั้งจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และกำหนดวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2. การนิเทศภายในโรงเรียนควรเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี ในการทำงานร่วมกันของบุคลากร กิจกรรมการนิเทศทั้งหลายในโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมในลักษณะกระตุ้นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกรู้ว่าได้พบวิธีที่ดีกว่า ในการทำงานและรู้สึกประสบผลสำเร็จในงาน

3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความหมายต่อครู ผู้รับการนิเทศ เมื่อการนิเทศนั้นเป็นเรื่องตรงกับความต้องการของผู้รับการนิเทศ และสอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

4. การนิเทศภายในโรงเรียนจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนไปในทางที่พึงประสงค์อย่างถาวรได้นั้น ผู้รับการนิเทศจะต้องเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ตามกิจกรรมนิเทศด้วยตนเองรับรู้ผลการประเมินตนเอง ปรับปรุงและพัฒนาให้คืออยู่เสมอด้วยตนเอง ในสภาวะงานปกติของผู้รับการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 41) ได้สรุปหลักการนิเทศภายในที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ

2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญ ในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องดำเนินการ โดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาของครู ของโรงเรียนและสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู

4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจหลัก คือการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัย และเต็มตามศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า เป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน คือการสร้างครูมืออาชีพ

2.8 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 19) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีกระบวนการเช่นเดียวกับการนิเทศการศึกษา ซึ่งดำเนินการอย่างมีระบบและต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
2. การวางแผน
3. การปฏิบัติการนิเทศ
4. การประเมินผล

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านอัตราการเข้าชั้นทุกชั้น ด้านสุขภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ด้านคุณลักษณะตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด
2. สํารวจและประเมินความต้องการของครู
3. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ
4. วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุ

กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 การวางแผน

การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนที่นำเอาทางเลือกที่จะดำเนินการมาร่วมกันกำหนดรายละเอียดกิจกรรม และจัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ เขียนเป็นโครงการการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งในโครงการควรระบุสาระสำคัญต่อไปนี้ คือ หลักการ และเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนดำเนินการ (กิจกรรมสำคัญ ปฏิทินปฏิบัติงาน)

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ

เพื่อให้การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ควรดำเนินการดังนี้

1. เตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ ควรจัดให้มีการประชุมคณะปฏิบัติงาน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับ วิธีการ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ การบันทึกผล การประเมินผล และการสรุปผลการนิเทศ
2. ปฏิบัติการนิเทศ ควรดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้นิเทศไม่ควรละเลยเกี่ยวกับการเสริมแรง ให้กำลังใจ รับทราบปัญหา

ความต้องการของผู้รับการนิเทศพร้อมนำปัญหา และความต้องการนั้นมาพิจารณาหาทางช่วยเหลือ
สนับสนุน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล

การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ
กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีขอบข่ายมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย
2. ประเมินความคิดเห็น เพื่อทราบความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ
3. ประเมินกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
4. สรุปผลการประเมิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการ

ปฏิบัติงานในโอกาสต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 11) ได้เสนอ
กระบวนการนิเทศภายในอย่างเป็นทางการ และดำเนินการตามความต้องการการนิเทศเพื่อ
พัฒนาครูตามหลักการที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มีขั้นตอนกระบวนการดังนี้ คือ

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บ
รวบรวมข้อมูลที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำมา
พิจารณากับข้อมูลที่แสดงภาพปลายทาง หรือสภาพความสำเร็จของงาน ถ้าข้อมูลแสดงสภาพ
ปัจจุบันสอดคล้องกับข้อมูลแสดงความสำเร็จของงาน หรือดีกว่า หรือสูงกว่า แสดงว่าความ
จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขไม่มี แต่จะต้องเพิ่มความคาดหวังให้พัฒนาต่อไป และถ้าข้อมูล
แสดงสภาพปัจจุบันไม่สอดคล้องกับสภาพความสำเร็จของงานหรือด้อยกว่ากว่า ก็แสดงว่ามี
ความต้องการจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การประเมินความต้องการมีความจำเป็น
ในการพัฒนาดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ คือ

- 1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
- 1.2 กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์การประเมิน
- 1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล
- 1.4 กำหนดวิธีการ เครื่องมือและระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวม ข้อมูล
- 1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศ
- 1.8 พิจารณาเปรียบเทียบสารสนเทศ แสดงสภาพปัจจุบันกับ

สภาพความสำเร็จของงานหรือปลายทาง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปหรือไม่

1.9 เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.10 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนา และนำเสนอให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ

2. วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อที่จะกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมิน และองค์ประกอบที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพความสำเร็จของงานเพื่อประโยชน์ในการที่จะพัฒนา และการประเมินแนวทางเลือกเพื่อพัฒนาการเลือกจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสม ทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ตามจุดที่จะพัฒนาอาจ พิจารณาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.2 เจตคติต่อวิชาชีพ

2.3 ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง

2.4 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5 ความตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา

นักเรียน

3. การหาแนวทางเลือกที่จะพัฒนา เป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพิจารณาให้มีความเป็นไปได้ หรือมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยคำนึงถึงจุดที่จะพัฒนา หรือข้อจำกัดของหน่วยงาน การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอน การดำเนินการดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.2 พิจารณาแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางที่มีความเป็นไปได้

3.4 เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่ให้บริการลูกค้าความต้องการ

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการและกำหนดสิ่งที่สนับสนุนในการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

4.1 กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ

4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ

บุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์

4.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ

4.4 วางแผนการติดตามผล และประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.5 จัดทำแผนนิเทศโรงเรียน

4.6 ประชุมชี้แจง มอบหมายงานให้ตรงความสามารถของผู้นิเทศ

4.7 ผู้นิเทศจัดทำปฏิทินนิเทศ และประสานปฏิทินนิเทศกับผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง

4.8 ผู้นิเทศจัดกิจกรรมนิเทศตามแผนนิเทศที่ได้รับมอบหมาย ตาม

ปฏิทินการนิเทศที่กำหนดไว้

4.9 ผู้นิเทศบันทึกการนิเทศตามแผนนิเทศตามกิจกรรมที่ได้รับ

มอบหมาย และรายงานผลการนิเทศให้ผู้บริหาร โรงเรียนทราบ

5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านที่
ดำเนินการนิเทศ และผลที่ได้รับระหว่างดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตาม
แผนการนิเทศ ข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศหากพบว่าไม่
เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ก็ต้องพิจารณาว่ามีความบกพร่องตรงไหนอย่างไร
และหาวิธีการพบว่ามีวิธีการที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า ก็อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นก็
ได้

สรุปได้ว่ากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์กัน ตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา การวางแผน การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผล

2.9 กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

การปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนตามขอบข่าย และกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้หลากหลายต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามที่ต้องการ ดังนี้

การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมการประชุมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการรวมเอาพลังความคิดของบุคลากรที่เข้าประชุม ควรจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและใจกว้างพอที่จะรับฟังความรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ลักษณะของกลุ่มอาจจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ คุณภาพของความคิดเห็นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของบุคคลเข้ากลุ่ม ความคิดเห็น

จะต้องได้รับการพิจารณาด้วยกัน ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือไม่ก็ตามแต่ จะไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด

การประชุม 6-6 (Buzz Session) เป็นการประชุมอีกแบบหนึ่งที่ไม่มีพิธีรีตองมากนัก แต่เดิมกำหนดกลุ่มละ 6 คน ใน 6 นาที แต่ปัจจุบันนี้การจัดประชุมแบบนี้แล้วแต่ปริมาณคนเข้าร่วมกลุ่ม แต่ไม่ควรจะเป็นกลุ่มใหญ่มาก เวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับผู้เข้าร่วมประชุมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้พูดคุยโดยไม่มีจำกัด ทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ต้องการให้ทุกคนในกลุ่มได้มีการสังสรรค์กันมากที่สุด การประชุมอาจมีการจัดให้มีประธาน เลขานุการ สำหรับดำเนินการหรือไม่ก็ได้ วิธีการนี้ได้ประสบการณ์มากกว่าการระดมพลังสมอง ทั้งนี้เพราะเนื่องจากไม่มีการจำกัด ใครจะพูดเรื่องใดก็ได้ จึงทำให้ได้ประสบการณ์กว้างขวางขึ้น แต่การประชุมแบบนี้ไม่มีการตัดสินใจว่าความคิดใครถูกหรือผิด

การสาธิต (Demonstration) การสาธิตเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการนำเหตุการณ์ที่จัดเรียงไว้แล้วมาเสนอต่อกลุ่มเพื่อให้ผู้นั้นสังเกตการสาธิตมีลักษณะเป็นจริง แต่โดยธรรมชาติมักจะเป็นด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติ ซึ่งผู้สังเกตจำเป็นต้องดู กลุ่มจะเป็นขนาดใดก็ได้ แต่เวลาและการเตรียมตัวที่ใช้ในการสาธิตแล้ว น่าจะใช้กลุ่มที่มีขนาดใหญ่พอสมควร การสาธิตนอกจากจะนำมาใช้ตามความต้องการของผู้สังเกตแล้ว ยังใช้ได้ในการเสนอความคิดขั้นตอนการดำเนินงาน หรือเทคนิคซึ่งสามารถสังเกตแล้วเกิดประโยชน์ผู้สาธิตจะดำเนินการไปอย่างไร และทำให้ผู้สังเกตเห็นได้ชัดเจน การสาธิตที่ดีควรมีการวางแผน มีการชักชวน ผู้สังเกตก็เตรียมการสังเกตและมีการแนะนำการสังเกต มีการบันทึก วิเคราะห์ และสรุป กฎเกณฑ์นำไปใช้ การสาธิตเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ใช้ร่วมกันกับการปฏิบัติการหรือรายวิชา ซึ่งต้องการแก้ไขปรับปรุงความเข้าใจและการสาธิตจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะที่เรียนรู้แล้วกับความมุ่งหมายเป็นไปตามที่ตั้งใจ เป็นที่เข้าใจชัดเจนแก่ผู้ร่วมกิจกรรมหรือสังเกต

การทดลองปฏิบัติการ (Laboratory) การทดลองเพื่อหาข้อสรุปในบางเรื่องเป็นวิธีการนิเทศวิธีหนึ่งที่ศึกษานิเทศก์และครูสามารถดำเนินการร่วมกันได้ เช่น วิธีสอนการทดลอง กิจกรรมภายในโรงเรียน ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์และแบบเรียน การทดลองนี้เริ่มต้นที่ผู้นิเทศเป็นผู้ที่คิดและวางแผน แล้วทดลองร่วมกับผู้ปฏิบัติ ครูในโรงเรียนมีความต้องการทดลองสิ้นสุด ผู้นิเทศ นำผลการทดลองไปเผยแพร่ และแนะนำแก่โรงเรียนต่าง ๆ รวมถึงการนำผลการทดลองไปประยุกต์ใช้ต่อไป

การทดลองปฏิบัติจริง (Directed practice) การทดลองปฏิบัติจริงรวมเอา กิจกรรมการทดลองของเอกตบุคคลไว้ โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นการสัมผัสมากกว่าการพูดคุย ปกติ กิจกรรมเหล่านี้ไม่ค่อยจะเน้นในทางตำราและจะอาศัยความชำนาญของผู้นิเทศเป็นผู้ แนะนำในการปฏิบัติโดยความจริงที่ว่า การทดลองปฏิบัติจริงจะต้องดำเนินการจากตำรา การ เตรียมการสอน โดยอาศัยการแนะนำ และจะไม่มี การบังคับบัญชาให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้ การทดลองปฏิบัติจริงบางครั้งก็สัมพันธ์กันกับการเยี่ยมชมโรงเรียน และเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ในการพัฒนาทักษะ และแก้ไขปัญหาครูเป็นรายบุคคล เช่น การใช้อุปกรณ์การสอน การใช้ เครื่องมือต่าง ๆ การทดลองปฏิบัติจริงมักจะรวมเอา Workshop การเรียนการประชุมเข้าไว้ ด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่จะเน้นรายบุคคลมากกว่า

การจัดนิทรรศการ (Exhibition) การจัดนิทรรศการได้หลายรูปแบบเป็นที่ ยอมรับว่ามีคุณค่าทางการศึกษาและธุรกิจเป็นอย่างมาก การจัดนิทรรศการทางการศึกษาเป็นที่ ยอมรับอย่างกว้างขวางเพื่อแสดงกิจการของโรงเรียน เพื่อประชาสัมพันธ์โรงเรียนแก่ สาธารณชน การจัดนิทรรศการเหมาะสมสำหรับการจัดแสดงผลงานที่เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ เพราะ จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่งาน (Inservice - Education) การปฐมนิเทศ (Orientation) และการประชาสัมพันธ์ (Information)

การศึกษาดูงาน (Field Trip) เป็นการนำคณะครูไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นอก ขุมชนหรืออาจจะเป็นสถานศึกษาหรือแหล่งวิชาการ ตลอดจนสถานประกอบการต่าง ๆ การ ไปทัศนศึกษา อาจเป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงกับครูมากที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้จาก สภาพจริงในการจัดการศึกษาการดำเนินการนิเทศระหว่างผู้นิเทศกับครู ควรมีการวางแผนการ จัดทัศนศึกษาร่วมกัน และจะต้องมีการประเมินผลการไปทัศนศึกษาแต่ละครั้งด้วย

การเยี่ยมชมชั้นเรียน (Enter - Visitation) บางแห่งเรียกว่า การสังเกต (Observation) มีลักษณะคล้ายกับการสาธิต ทั้งนี้เพราะมีผู้สอนคนเดียว ขณะเดียวกันอาจมีผู้ สังเกต 1 คน หรือ มีผู้สังเกตเป็นกลุ่ม เล็ก ๆ ต่างกับการสาธิต คือ การสาธิตมีการเรียนการ สอนมาก่อน

การนิเทศแบบเพื่อน เป็นการนิเทศแบบรายบุคคลอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะต้องตกลงกันก่อนที่จะดำเนินการสอนว่าจะเข้าไปให้การช่วยเหลือผู้รับ การนิเทศเรื่องใด เช่น จะช่วยแบ่งกลุ่มนักเรียน เป็นพี่เลี้ยงนักเรียนให้บริการสื่อ เป็นวิทยากร ช่วยสอนซ่อมเสริม ตลอดจนตรวจผลงานนักเรียน เป็นต้น

การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการสำหรับการสังเกตการสอนที่ดำเนินการอย่างมีระบบ โคนแกน (Gogan. 1973) อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิชย์. 2529 : 32) เสนอไว้ 8 ขั้นดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เป็นความสัมพันธ์ที่ดีในเชิงการพัฒนาซึ่งกันและกัน และถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด
2. ร่วมกันวางแผน วางแผนเกี่ยวกับการเตรียมการสอน
3. กำหนดวิธีการสังเกตการสอน
4. สังเกตการสอน อาจต้องใช้เครื่องมือต่าง ๆ บันทึกพฤติกรรม
5. วิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน
6. กำหนดวิธีการประชุมนิเทศ
7. ประชุมนิเทศนับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญเพราะจะรวบรวมจุดเด่นและจุดด้อยที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข
8. การวางแผนการสอนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ ดังต่อไปนี้

อำภา บุญช่วย (2537 : 13) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ 7 กิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
2. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
3. การจัดเอกสาร หรือตำราทางวิชาการให้แก่ผู้สอน ได้ศึกษาค้นคว้า
4. การให้ปรึกษาหารือ
5. การสาธิตการสอน
6. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่
7. การสนทนาทางวิชาการ

สังัด อุทรานนท์ (2530 : 41) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศเป็นหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กิจกรรมสำหรับผู้นิเทศ เพื่อใช้สำหรับให้ความรู้แก่ผู้รับการนิเทศ หรือตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับการนิเทศ ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

- 1.1 กิจกรรมการบรรยาย (Lecturing)
- 1.2 กิจกรรมสาธิต (Demonstration)

- 1.3 การสังเกตภายในห้องเรียน (Observing in Classroom)
- 1.4 การสัมภาษณ์ (Interview)
- 1.5 การบันทึกข้อมูล (Recording)
- 1.6 การจัดทำเครื่องมือและข้อทดสอบ (Instrumenting and Testing)
- 1.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและการคำนวณ (Analying and calculating)
- 1.8 การเขียน (Writing)

2. กิจกรรมที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทำร่วมกัน ประกอบด้วย 2

กิจกรรม ดังนี้

- 2.1 การประชุม
- 2.2 การอภิปราย (Disseussing)

3. กิจกรรมสำหรับผู้รับการนิเทศ เน้นกระบวนการกระทำของผู้รับการ

นิเทศ ประกอบไปด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้

- 3.1 การฟัง (Listeing) ประสบการณ์ที่ได้จากการฟังยังถือว่าอยู่ใน

ระดับต่ำ

- 3.2 การดู (Viewing)
- 3.3 การอ่าน (Reading)
- 3.4 การเยี่ยมชม (Imtervisiting)
- 3.5 การไปทัศนศึกษา (Field Trip)
- 3.6 การปฏิบัติตามคำแนะนำ (Gueded Practice)
- 3.7 บทบาทสมมุติ (Role Playing)

- 3.8 การจัดนิทรรศการ (Exhibiting Materials and Equipment)

สรุป กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีหลากหลายกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้นิเทศต้องคำนึงถึงความสามารถพื้นฐานของครู เรื่องที่ครูควรได้รับการพัฒนา ด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสมด้วยความร่วมมือทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ พร้อมทั้งระยะเวลา
ดำเนินการ

2.10 บทบาทของผู้นิเทศเกี่ยวข้องการนิเทศภายในโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาระบบนิเทศให้ เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและก่อให้เกิดการปรับปรุงการ สอนของครูให้ประสิทธิภาพ

ตั้งที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 12) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียน
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนการพัฒนาตนเองให้แก่คณะครูในโรงเรียน
3. จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดระบบนิเทศของโรงเรียน โดยบริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ
4. ให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้เป็นผู้นิเทศใน
5. ร่วมดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนกับคณะครูในโรงเรียน
6. ติดตามประเมินผลร่วมกับคณะครูในโรงเรียน และข้อมูลป้อนกลับ
7. เผยแพร่ความสำเร็จของคณะครูในโรงเรียน ให้การเสริมแรง ให้การยกย่องเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 15) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในโรงเรียน ดังนี้

1. กำหนดนโยบายของการนิเทศภายในโรงเรียน เช่น
2. ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และความร่วมมือในการทำงานของครูเป็นหมู่คณะใช้กระบวนการกลุ่มในการปฏิบัติงาน
3. ส่งเสริมให้ครูรักงานวิชาการ ทำงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอเคารพในหลักการและเหตุผลของการปรับปรุงคุณภาพงาน
4. ช่วยเหลือให้ครูปฏิบัติงานได้สะดวก มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ก่อประโยชน์ให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน หลักสูตรการสอนและเรื่อง อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู
6. กระตุ้นให้ครูเกิดการตื่นตัวทางวิชาการอยู่เสมอด้วยวิชาการต่าง ๆ เช่น แข่งขานความเคลื่อนไหวทางวิชาการ เปิดโอกาสให้ไปเยี่ยมชมนิทรรศการทางวิชาการของหน่วยงานทางราชการต่าง ๆ ส่งเสริมให้อ่านวารสารทางวิชาการ และเขียนบทความทางวิชาการ
7. ร่วมกับคณะครู ดำเนินการตามขั้นตอนของการนิเทศภายในโรงเรียน

8. สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ยกย่องชมเชยในที่ประชุม นำผลสำเร็จของการปฏิบัติงานมาแสดงให้เห็นแก่บุคคลอื่นแต่งตั้งคณะทำงานตามความถนัด และเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่

9. ติดตามประเมินผล และพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
ในทำนองเดียวกัน Wiles (1967 อ้างถึงใน บันลือ พงกษะวัน. 2537 : 41) ได้กล่าวถึงบทบาทของ ผู้นิเทศไว้ดังนี้

1. บทบาทในด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถในการเข้ากับผู้ร่วมงาน และคนภายนอกได้ดีโดยรู้จักจัดข้อขัดแย้งภายในกลุ่มและสามารถสร้างความเข้าใจอันดีงามต่อกัน ซึ่งการมีมนุษยสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้บริหารและผู้นิเทศทำหน้าที่สำเร็จด้วยดี การรู้จักใจของผู้ร่วมงานย่อมทำงานกันอย่างมีความสุขและยังช่วยให้มีการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. บทบาทในฐานะผู้นำ ผู้บริหารสามารถจูงใจคณะ หรือผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่คณะกำหนดไว้ โดยมีศิลปะในการเป็นผู้นำร่วมงานมีความเลื่อมใส มั่นใจและเต็มใจให้ความร่วมมือแก่ผู้นำอย่างจริงจัง

3. บทบาทหน้าที่ในการจัดการและอำนวยความสะดวกในหน่วยงาน ผู้บริหารพร้อมนิเทศจะต้องพัฒนาหน่วยงานหรือองค์การ เช่น ให้ทุกคนในหน่วยงานมีเป้าหมายอันเดียวกัน มีขั้นตอนในการดำเนินงานและตัดสินใจ ส่งเสริมให้ทุกคนมีวินัยในตนเอง

4. บทบาทในการคัดเลือกและใช้ประโยชน์ของบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเลือก แต่งตั้ง มอบหมายงานแก่ครูให้ตรงกับความถนัด และความสามารถพิเศษของครูซึ่งจะทำให้ครูรู้สึกว่าคุณเป็นสิ่งที่ต้องการของกลุ่ม และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

5. บทบาทในการสร้างขวัญของครู ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับครู หาทางให้ครูได้แสดงความสามารถของตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญเป็นที่ต้องการของคณะ ตลอดจนบริการและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และให้ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนครู

6. บทบาทในการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้คณะครูและบุคลากรได้เพิ่มพูนประสบการณ์ได้หลายลักษณะ ซึ่งการพัฒนาบุคลากรย่อมมีประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในการพัฒนาบุคลากรทำได้หลายรูปแบบ

เช่น จัดให้มีวิทยากรมาบรรยาย จัดครูอบรมครู ประชุมเชิงปฏิบัติการ พาคครูเยี่ยมชมโรงเรียน ดี จัดห้องสมุดสำหรับครูให้มีหนังสือสำหรับค้นคว้าจะมาซึ่งการพัฒนาความคิด ความรู้ที่จะนำมาใช้ในห้องเรียนได้ดี

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้นิเทศ ที่จะทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จนั้นต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และสามารถกำกับ ติดตาม ให้อำนาจและกำลังใจ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กระตุ้น ส่งเสริม ให้ผู้รับการนิเทศสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ

2.11 บทบาทหน้าที่ของผู้รับการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 13) ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของผู้รับการนิเทศ ดังต่อไปนี้

1. ขอมรับบทบาทหน้าที่ของนิเทศโดยรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
2. ร่วมปรึกษากับผู้นิเทศในการวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทาง

แก้ปัญหา

3. การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความจริงใจ
4. ขอรับการนิเทศจากเพื่อนครูหรือผู้นิเทศเมื่อพบปัญหา เพื่อหาแนวทาง

แก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 16) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ของผู้ให้การนิเทศ ผู้รับนิเทศและผู้สนับสนุนการนิเทศ

ผู้บริหาร / ผู้นิเทศ	ผู้รับการนิเทศ	ผู้ให้การสนับสนุน
1. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน โรงเรียนและหลักสูตร ประถมศึกษา	1. ขอมรับบทบาทของผู้นิเทศ โดยรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและให้ความเชื่อถือ	1. ร่วมวางแผนงานในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน
2. ร่วมประชุมวางแผนกับ คณะครูในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	2. ร่วมปรึกษากับผู้รับการนิเทศในการวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหา	2. เป็นวิทยากรหรือแสวงหาแหล่งความรู้ให้
		3. นิเทศการปฏิบัติงานโดยมีส่วนร่วมในการทำงาน

ผู้บริหาร / ผู้นิเทศ	ผู้รับการนิเทศ	ผู้ให้การสนับสนุน
3. สนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนขวัญ และกำลังใจ 4. เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ครู 5. กระตุ้นให้ครูเกิดความตื่นตัวอยู่เสมอในด้านวิชาการ 6. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานนิเทศภายใน	3. ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความจริงจัง 4. ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 5. เมื่อพบปัญหาควรร่วมปรึกษากับคณะครู หรือผู้นิเทศเพื่อหาทางแก้ไข	4. ให้คำปรึกษาช่วยเหลือจุดบกพร่องละชี้แนะให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเอง 5. สร้างขวัญและกำลังใจเพื่อเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ 6. ประเมินผลการนิเทศการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องและพัฒนาการนิเทศ

สรุปได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศในโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ได้แก่ การกำหนดนโยบายของการนิเทศ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ การกระตุ้นให้ครูตื่นตัวทางวิชาการ ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู ตลอดจนมีการติดตามผลและประเมินผลการนิเทศภายใน บทบาทหน้าที่ของผู้รับการนิเทศนั้น ต้องเป็นคนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ร่วมปรึกษาหารือกับผู้นิเทศปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ และให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติงาน

2.12 คุณลักษณะของผู้นิเทศภายในโรงเรียน

คุณลักษณะที่เอื้อต่อการนิเทศการศึกษา ของผู้บริหารและคณะครู สังกัด อุทรานนท์ (2530) ได้เขียนไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อต่อการนิเทศการศึกษา

1.1 เป็นผู้ที่เข้าใจว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานของผู้บริหาร ส่วนผู้นิเทศนั้นนับว่าเป็นคณะทำงานของผู้บริหาร ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บริหารไปทำงานร่วมกับคณะครู

1.2 เป็นผู้ที่มีความสนใจ และให้ความสำคัญกับงานวิชาการ โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการจัดการศึกษา ส่วนงานอื่น ๆ ถือว่าเป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการ

1.3 ให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคล เพราะถือว่าผลงานที่มีคุณภาพนั้นจะมาจากผู้ที่มีคุณภาพโดยตรง

1.4 ขอมรับการทำงานเป็นคณะ และให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมงานทุกคน โดยถือว่าคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่ากัน

2. คุณลักษณะของครูผู้ทำหน้าที่นี้เทศ

ถวิล สุวรรณประภา (อ้างถึงในสังกัด อุทรานนท์. 2530 : 28) ได้ศึกษา

คุณลักษณะ ของคณะครูที่ทำหน้าที่นี้เทศ ควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับแก่เพื่อนครูในโรงเรียน
2. เป็นผู้ที่ไม่นิยมใช้อำนาจในการทำงาน พร้อมทั้งให้ขวัญ กำลังใจ
3. มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษาและหลัก

สูตรและการสอน

4. มีความสามารถในการสาธิตการสอน

5. มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน จิตวิทยาพัฒนาการ และเข้าใจสภาพ

ท้องถิ่น

บุพิน พิพิธกุล (2533 : 41) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้นี้เทศ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ด้านวิชาการทั่วไป ซึ่งจะพื้นฐานในการนิเทศ เช่น จิตวิทยา วิธีการสอน การวัดและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การวิจัย การใช้ห้องสมุด การแนะแนว การบริหารและการนิเทศ

2. มีความรู้ในด้านหลักสูตร และมีความรู้วิชาเฉพาะที่จะทำการนิเทศ

3. มีประสบการณ์ในการสอนและเป็นผู้สอนที่ดี

4. มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับคนอื่นได้

5. มีทักษะในการสร้างความคิดรวบยอดและแก้ปัญหา เป็นที่ยอมรับนับถือ

6. ทำงานด้วยใจศรัทธาและด้วยความรักในงานนั้น

7. ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการดำเนินงาน

8. เข้าใจกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้

ในการที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

9. เข้าใจในกระบวนการ มีคุณสมบัติการเป็นผู้นำ ซึ่งสามารถที่จะนำผู้ร่วมงานให้ทำงานบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งแจ้งจุดประสงค์ให้ผู้ร่วมงานฟัง

10. สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น ได้อย่างชัดเจน

11. พยายามกระตุ้นและดึงความสนใจของส่วนร่วมให้ทำงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำในโรงเรียนต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ให้ความสำคัญในงาน วิธีการตลอดจนการบริหารงานบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยความร่วมมือของทุกคน

3. ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพมาตรฐานความรู้

มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

1. ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การจัดการเรียนรู้
4. จิตวิทยาสำหรับครู
5. การวัดและประเมินผลการศึกษา
6. การบริหารจัดการในห้องเรียน
7. การวิจัยทางการศึกษา
8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
9. ความเป็นครู

สาระความรู้ และ สมรรถนะของครู

1. ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู

สาระความรู้

1. ภาษาไทยสำหรับครู
2. ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สำหรับครู
3. เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู สมรรถนะ
4. สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน

ภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

5. สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาต่าง ประเทศอื่น ๆ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

6. สามารถใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน

2. การพัฒนาหลักสูตร

สาระความรู้

1. ปรัชญาแนวคิดทฤษฎีการศึกษา
2. ประวัติความเป็นมาและระบบการจัดการศึกษาไทย
3. วิสัยทัศน์และแผนพัฒนาการศึกษาไทย
4. ทฤษฎีหลักสูตร
5. การพัฒนาหลักสูตร
6. มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้นของหลักสูตร
7. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
8. ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร

สมรรถนะ

1. สามารถวิเคราะห์หลักสูตร
2. สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย
3. การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
4. การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนรวม
6. เทคนิคและวิทยาการจัดการเรียนรู้
7. การใช้และการผลิตสื่อและการพัฒนานวัตกรรมในการเรียนรู้
8. การจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
9. การประเมินผลการเรียนรู้

3. การจัดการเรียนรู้

สมรรถนะ

1. สามารถนำประมวลรายวิชามาจัดทำแผนการเรียนรู้รายภาคและตลอดภาค
2. สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
3. สามารถเลือกใช้ พัฒนาและสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของ

ผู้เรียน

4. สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. จิตวิทยาสำหรับครู

สาระความรู้

1. จิตวิทยาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการมนุษย์
2. จิตวิทยาการศึกษา
3. จิตวิทยาการแนะแนวและให้คำปรึกษา

สมรรถนะ

1. เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
2. สามารถช่วยเลือกผู้เรียนให้เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน
3. สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
4. สามารถส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

5. การวัดและประเมินผลการศึกษา

สาระความรู้

1. หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา
2. การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษา
3. การประเมินตามสภาพจริง

4. การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน

5. การประเมินภาคปฏิบัติ

6. การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม

สมรรถนะ

1. สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง
2. สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และ

หลักสูตร

6. การบริหารจัดการในห้องเรียน

สาระความรู้

1. ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ
2. ภาวะผู้นำทางการศึกษา
3. การคิดอย่างเป็นระบบ

4. การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร
5. มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร
6. การติดต่อสื่อสารในองค์กร
7. การบริหารจัดการชั้นเรียน
8. การประกันคุณภาพการศึกษา
9. การทำงานเป็นทีม
10. การจัดทำโครงการทางวิชาการ
11. การจัดโครงการฝึกอบรม
12. การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา
13. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
14. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน

สมรรถนะ

1. มีภาวะผู้นำ
2. สามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน
3. สามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ
4. สามารถในการประสานประโยชน์
5. สามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ

7. การวิจัยทางการศึกษา

สาระความรู้

1. ทฤษฎีการวิจัย
2. รูปแบบการวิจัย
3. การออกแบบการวิจัย
4. กระบวนการวิจัย
5. สถิติเพื่อการวิจัย
6. การวิจัยในชั้นเรียน
7. การฝึกปฏิบัติการวิจัย
8. การนำเสนอผลงานวิจัย
9. การค้นคว้าศึกษางานวิจัยในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้
10. การใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา

11. การเสนอโครงการเพื่อทำวิจัย

สมรรถนะ

1. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. สามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน

8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

สาระความรู้

1. แนวคิด ทฤษฎีเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนา

คุณภาพการเรียนรู้

2. เทคโนโลยีและสารสนเทศ
3. การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและ

สารสนเทศ

4. แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
5. การออกแบบการสร้างการนำไปใช้การประเมินและการปรับปรุง

นวัตกรรม

สมรรถนะ

1. สามารถเลือกใช้ ออกแบบ และปรับปรุงนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียกเกิด

การเรียนรู้ที่ดี

2. สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี
3. สามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้เรียน

9. ความเป็นครู

สาระความรู้

1. ความสำคัญของวิชาชีพครู บทบาท หน้าที่ ภาระงานของครู
2. พัฒนาการของวิชาชีพครู
3. คุณลักษณะของครูที่ดี
4. การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
5. การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู
6. การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ
7. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

8. จรรยาบรรณของวิชาชีพครู
9. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สมรรถนะ

1. รักเมตตา และปรารถนาดีต่อผู้เรียน
2. อุดทนและรับผิดชอบ
3. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ
4. มีวิสัยทัศน์
5. ศรัทธาในวิชาชีพครู
- 6 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

สรุปได้ว่า ครูจะต้องเป็นบุคคลที่มีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของครู คือครูจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลการศึกษา การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และความเป็นครู เพื่อที่จะนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมี

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ

ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังนี้

1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน
2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาชีพเฉพาะ

สาระการฝึกทักษะ และ สมรรถนะของครู

1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน

สาระการฝึกทักษะ

1. การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน

สถานศึกษา

2. ฝึกปฏิบัติการวางแผนการศึกษาผู้เรียน โดยการ

สังเกต สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา

3. มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาและปรับปรุง

หลักสูตร รวมทั้งการนำหลักสูตรไปใช้

4. ฝึกการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา
5. ฝึกปฏิบัติการดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานศึกษา
6. การจัดทำโครงการทางวิชาการ .

สมรรถนะ

1. สามารถศึกษาและแยกแยะผู้เรียนได้ตามความแตกต่างของผู้เรียน
2. สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้
3. สามารถฝึกปฏิบัติการสอน ตั้งแต่การจัดทำแผนการสอน ปฏิบัติการสอน ประเมินผลและปรับปรุง

4. สามารถจัดทำโครงการทางวิชาการ

2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

สาระการฝึกทักษะ

1. การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
2. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้
4. การเลือกใช้การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้
5. การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
7. การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
8. การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพ

ผู้เรียน

9. การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้

10. การสัมมนาทางการศึกษา

สมรรถนะ

1. สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ
2. สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้

เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน

3. สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

4. สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

สรุปมาตรฐานวิชาชีพ ครูจะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ สามารถแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นำกระบวนการวิจัยมาแก้ปัญหา บูรณาการองค์ความรู้ให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงาน

มาตรฐานการปฏิบัติงาน

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 คัดสนใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน การคัดสนใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียนหมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะใช้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การ

ประดิษฐ์คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครุณาเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
2. เทคนิควิธีการ หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมนั้น
3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนดที่เกิดกับผู้เรียน
4. ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติ และปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ขอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

การร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญรับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษาให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและให้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

การแสวงหาและให้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนา ครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาและค้นมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล้าที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแง่ลบแบบตรงตัว ครูสามารถมองทุกมุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่นำสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

สรุปมาตรฐานการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลครูนั้นจะต้องปฏิบัติตามทฤษฎีการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ คัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้อย่างมีระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและให้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดีที่ทุกคนคาดหวัง เป็นพลังขับเคลื่อนกับผู้ปกครอง ชุมชนอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานการปฏิบัติตน

1. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
2. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ
3. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า
4. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
5. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทาง กาย วาจา และจิตใจ
6. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำความเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ
7. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ
8. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
9. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สรุปมาตรฐานการปฏิบัติตน ครุจําเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิจรรยาบรรณวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐานทั้ง 3 ด้านดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า มาตรฐานเป็นเครื่องมือชี้วัดสภาพการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลว่ามีศักยภาพเพียงใดและเป็นไปตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร โดยมีข้อมูลเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

อัมรา เวียงชัย (2543 : บทคัดย่อ) การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และ ความพึงพอใจการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริการของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนพบปัญหาการนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านหลักสูตรการเรียน การสอน การพัฒนาบุคลากร และทักษะการทำงานกลุ่ม มีปัญหาระดับกลาง ในขณะที่ ครูผู้สอนเห็นว่าปัญหาการนิเทศภายในทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความต้องการการนิเทศภายในโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านพัฒนาบุคลากร และด้าน วิจัยเชิงปฏิบัติการ

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความพึงพอใจในการการนิเทศภายใน โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารมีความพึงพอใจที่ตนเองมีความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้าน พัฒนาบุคลากร และด้านทักษะการทำงานกลุ่ม และการเป็นแบบอย่างกับผู้อื่นทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ศีกฤทธิ วงศ์อารีย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการ นิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หนองคายผลการศึกษาพบว่า

1. ครูผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ โดยรวมและจำแนกตาม สถานภาพและครูที่ปฏิบัติงานในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 4 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตาม กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 1,2 และ 3 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตาม กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับปานกลาง ยกเว้นครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 1 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานด้านการ วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2. ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เห็นว่าการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครูในเขตปฏิบัติการนิเทศต่างกัน เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 4 เห็นว่าการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และด้านการคิดประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขมากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 2 และ 3 และด้านการหาแนวทางเลือกเพิ่มพัฒนาการมากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 3

3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและเขตปฏิบัติการนิเทศต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบในภาพรวมและเป็นรายด้าน

จงจัด จันทบ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและขนาดของโรงเรียนต่อปัญหาการปฏิบัติงานงานธุรการในโรงเรียน

รุ่งรัตน์ ภูวา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียนที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนการสอน

มงคล ทินาวัดน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่าสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ทั้งรายด้าน และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนาและด้านการลงมือปฏิบัติ

เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการลงมือปฏิบัติ พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราณี สารบาล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามการดำเนินการนิเทศ 100 % ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมยวดี ได้ดำเนินการนิเทศการศึกษา ตามภารกิจของการปฏิบัติงานตามกรอบนโยบายการนิเทศ 100 % ทั้ง 3 ด้าน ปฏิบัติได้มากกว่า ร้อยละ 50 โดยมีการปฏิบัติด้านการนิเทศอย่างมีคุณภาพมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการนิเทศอย่างทั่วถึง และด้านการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

2. บุคลากรโดยส่วนรวมเห็นว่า การดำเนินการนิเทศ 100 % โดยรวมมีการปฏิบัติได้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินการนิเทศอย่างทั่วถึงและการดำเนินการนิเทศอย่างมีคุณภาพ มีการปฏิบัติได้ในระดับมาก ส่วนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติกรนิเทศ 100 % ผลปรากฏดังนี้

3.1 ด้านการนิเทศอย่างทั่วถึง ได้แก่ ปัญหา เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการนิเทศน้อยบุคลากรขาดความรู้ ประสบการณ์ในการนิเทศ และงบประมาณในการนิเทศได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอ มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือเรื่องเวลา ผู้นิเทศควรออกนิเทศตามแผนที่กำหนดใช้เวลาในการนิเทศให้มากขึ้น ให้ครอบคลุมทุกชั้นเรียน และทุกคน ควรดำเนินการนิเทศอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เรื่องบุคลากร ควรแต่งตั้งผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาร่วมปฏิบัติในการนิเทศ ส่วนเรื่องงบประมาณ ควรเห็นความสำคัญและจัดสรรงบประมาณด้านการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น

3.2 ด้านการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน บุคลากรจัดประชุม อบรม สัมมนาบ่อยทำให้การนิเทศไม่ต่อเนื่องและการนิเทศภายในโรงเรียนยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้นิเทศควรแจ้งรูปแบบและเรื่องนิเทศให้ชัดเจน บุคลากร ควบคุมการประชุม อบรม สัมมนาในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการนิเทศลง ส่วนการนิเทศภายในโรงเรียน ควรติดตาม ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนผู้บริหารโรงเรียนให้เห็นความสำคัญของการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านการนิเทศอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับผู้นิเทศส่วนใหญ่ขาดความรู้ และประสบการณ์ นิเทศ ได้เฉพาะเรื่องและการจัดทำสื่อ นวัตกรรมยังไม่หลากหลาย ส่วนผู้รับการนิเทศไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศ ไม่กระตือรือร้นที่จะรับการนิเทศ มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้นิเทศ ควรพัฒนาสื่อ เครื่องมือ หรือนวัตกรรมที่หลากหลาย เพื่อการนิเทศที่มีคุณภาพ ศึกษาหาความรู้เรื่องการนิเทศ มีความเป็นกัลยาณมิตร แจ้งผลการนิเทศและข้อเสนอแนะให้แก่ผู้รับการนิเทศได้ทราบทุกครั้ง ส่วนผู้รับการนิเทศ ควรรับฟังข้อเสนอแนะของผู้นิเทศ และนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อุทิศเวลาเพื่องาน และปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการติดตามการดำเนินการนิเทศ 100 % ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลสู่เป้าหมายสูงสุด คือผู้เรียนมีคุณภาพต่อไป

อัญชลี นากแก้ว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการ การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนวังใหญ่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรกลุ่มโรงเรียนวังใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีประสบการณ์ทำงานสูงกว่า 20 ปี วุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี และเป็นข้าราชการครูสายงานการสอนมากที่สุด

2. ความคิดเห็นของบุคลากรกลุ่มโรงเรียนวังใหญ่ เกี่ยวกับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนในการปฏิบัติการตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา 5 ขั้นตอน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยส่วนร่วมและแต่ละด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศ

ภายใน ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และแยกแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ส่วนด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศมีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ

3. ความคิดเห็นของบุคลากรกลุ่มวังใหญ่ เกี่ยวกับความต้องการ การนิเทศภายใน

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาของกลุ่มโรงเรียนวังใหญ่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ มีปัญหาในการปฏิบัติการตามกระบวนการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้มีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ และควรจัดให้มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากรและโรงเรียนก่อน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศและการประเมินผลการนิเทศ มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาให้ได้มาตรฐาน

ประมวล คงทรง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 - 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 - 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย โดยรวม พบว่า มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผล ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ด้านการประเมินผล ด้านพฤติกรรมของครู ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา และด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ

2. การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน โดยรวมพบว่า มีความเห็นแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศและ ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ด้านพฤติกรรมของครู และด้านการประเมินผลมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีขนาดสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก โดยรวม พบว่ามีการปฏิบัติงานนิเทศภายในแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู และด้านการประเมินผล มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน

รณพช ทินกระโทก (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียนของผู้บริหารกับครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

ศรีเพ็ญ สนั่นนาม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 ผลการศึกษา พบว่า

1. ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 7 มีความต้องการการนิเทศภายในใน 5 ด้าน คือ ด้านพัฒนาบุคลากร การใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. เปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในของครูผู้สอน ปრაภุคังนี้

2.1 ครูผู้สอนวิชาสามัญ และครูผู้สอนวิชาการทำงานและอาชีพ มีความต้องการการนิเทศภายในทั้ง 5 ด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนวิชาสามัญมีความต้องการการนิเทศภายในมากกว่าครูผู้สอนวิชาการทำงานและอาชีพทุกด้าน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีความต้องการการนิเทศภายในแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี มีความต้องการการนิเทศภายในมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปทุกด้าน

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศ แล้วพบว่า การนิเทศการศึกษามีความสำคัญ และความจำเป็นต่อการบริหารการศึกษา ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งบุคคลสำคัญที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรง คือผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่มีความต้องการในระดับมาก คือด้านการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ด้านหลักสูตรและด้านวิจัยเชิงปฏิบัติการ ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันทำการสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความต้องการนิเทศภายในไม่แตกต่างกัน และมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ดังนั้น การนิเทศภายในจึงมีความสำคัญและจำเป็นซึ่งครูผู้สอนยังต้องการได้รับการแนะนำ ช่วยเหลือ และการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ก่อนดำเนินการนิเทศภายใน ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน สุดท้ายมีการสรุปผลการนิเทศภายในและแจ้งให้ผู้รับการนิเทศทราบเพื่อนำผลไปปรับปรุง และพัฒนาตนเองต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

เจนทรี กรีกอริ เซอร์ทิส (Gentry, 2002 : 2756-A) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากรณี : การเผชิญปัญหาในการนิเทศการสอนของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการให้คำนิยามของคำว่า การนิเทศการสอน , กระบวนการในการจัดการนิเทศการสอน , บรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมงานด้านการนิเทศการสอน และวิธีการที่อาจารย์ใหญ่ใช้เพื่อการนิเทศครู และโครงสร้างของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใหญ่ยังไม่สามารถกล่าวถึงความหมายของคำว่า การนิเทศได้อย่างชัดเจนและถูกต้องนัก แต่พวกเขาค่อนข้างที่จะให้คำนิยามของคำว่า การนิเทศ คือการประเมินมากกว่า ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมงานด้านการนิเทศ คือ ความไว้วางใจและลักษณะของการบริหารงาน และยังพบด้วยว่า เนื่องจากสภาพการบริหารงานในโรงเรียนที่มีการบริหารงาน และยังพบด้วยว่า เนื่องจากสภาพการบริหารงานในโรงเรียนที่มีการบริหารงานออกเป็นส่วน ๆ ทำให้ อาจารย์ใหญ่อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของงานได้ และยังทำให้ขาดความชำนาญเฉพาะทางสำหรับการปฏิบัติงานบางอย่างด้วย อุปสรรคอื่นที่นอกเหนือจากนี้ ความซ้ำซ้อนของบทบาทหน้าที่ระหว่างที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หัวหน้าฝ่ายงานผู้ประสานงานใน

การจัดการเรียนการสอน จึงทำให้อาจารย์ใหญ่ไม่สามารถแสดงบทบาทของการเป็นนักการนิเทศการสอนในโรงเรียนของตนเองได้อย่างชัดเจน

แอนเดอร์สัน ชูซาน เจ (Anderson. 2002 : 32-A) ได้วิจัย การเรียนรู้องค์การ การศึกษา : การศึกษาความเชื่อ การดำเนินงานและผลการปฏิบัติงานของนักนิเทศครู จากการวิจัย พบว่า มีความขัดแย้งเห็นได้ชัดในเรื่องของประโยชน์ ซึ่งพบจากเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ในองค์กรของโรงเรียน 3 แห่ง กล่าวคือ จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ในองค์กรที่มีการนิเทศแบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า สามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในขณะที่โรงเรียนมีการเรียนรู้ในองค์กรด้วยการดำเนินการนิเทศแบบเดิม พบว่า ได้รับประโยชน์น้อยที่สุด ความแตกต่างที่ปรากฏเห็นชัดในการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการดำเนินงาน นับจากการเริ่มต้นไปจนถึงการประสบความสำเร็จของโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง นำผลที่ได้รับจากโรงเรียนที่มีครูผู้นิเทศแบบเดิม มาเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีครูนิเทศซึ่งเริ่มดำเนินการนิเทศ หรือใช้วิธีการร่วมมือกันจัดการนิเทศแบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดลักษณะของความเป็นผู้นำ และส่งผลไปยังการเพิ่มการเรียนรู้ในองค์กรได้มากขึ้นด้วย การนิเทศแบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นวิธีการเรียนรู้แบบใหม่สามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเกิดกระบวนการที่มีความสะดวกมากขึ้น เพื่อใช้ในการตอบรับและแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารไปทั่วทั้งองค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าการนิเทศการศึกษาควรได้รับค้ำถึงใหม่ว่าเป็นนजरสำหรับการเรียนรู้องค์กรที่แท้จริงยิ่งไปกว่านี้ยังนำไปสู่การเสนอแนะได้ว่ารูปแบบของการนิเทศแบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ คือองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการเรียนรู้องค์กร

สปีซ ซินเทียร์ (Speace. Cynthia C : 2003) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบของการใช้เทคนิคการนิเทศ แบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่ที่ผลต่อการปฏิบัติงานในชั้นเรียนและผู้เข้าร่วมในการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมในการวิจัยมีทัศนคติเกี่ยวกับรูปแบบค้ำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า สามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานในชั้นเรียนและผู้เข้าร่วมในการนิเทศได้ ถ้าหากใช้กระบวนการนิเทศดังต่อไปนี้ 1) การส่งเสริมและการสร้างจุดหมายสูงสุด 2) เพิ่มระดับของการให้ความช่วยเหลือครูในด้านการบริหารงาน เอให้ครูได้มีโอกาสเลือกจุดมุ่งหมายและมีทางเลือกมากขึ้น 3) การพัฒนาวิธีการ เพื่อรายงานผลสะท้อนกลับได้อย่างต่อเนื่อง จาก

ผลการวิจัยจึงสามารถให้การเสนอแนะได้ว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถมองเห็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินการนิเทศแบบค้ำนั่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ และมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา ซึ่งอุปสรรคนั้นเกิดจากการขาดแคลน 1) การรายงานผลสะท้อนกลับ 2) งานบริหารที่เน้นในด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ 4) การทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการใช้เทคนิคการนิเทศแบบค้ำนั่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดผลด้านดีหลายประการ 1) การมีโอกาสและเลือกจุดหมายและทางเลือกของตนเอง 2) มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวของการจัดการศึกษา และ 3) การเกิดศักยภาพจากความร่วมมือกัน

มัวร์ (Moore. 2000 : 6105-A) ได้ทำการศึกษาความคิดของผู้บริหารสำนักงานกลาง จำนวน 7 คน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศกับการประเมินของผู้บริหารโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสำนักงานกลางรับรู้ว่าการนิเทศเป็นกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยทำให้ครูใหญ่มีการพัฒนา และเจริญก้าวหน้าในงานที่รับผิดชอบ โดยผู้บริหารเห็นว่าการประเมินเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าเท่า ๆ กับการประเมินผลนอกจากนี้ผู้นิเทศและผู้บริหารโรงเรียน ได้มีการทบทวนเครื่องมือการประเมินผลซ้ำอีกครั้งหนึ่งในช่วงที่มีการประชุมกลางปี และปลายปีการศึกษามีคุณค่าเท่า ๆ กับการประเมินผลนอกจากนี้ผู้นิเทศและผู้บริหารโรงเรียนได้มีการทบทวนเครื่องมือการประเมินผลซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงที่มีการประชุมกลางปี และปลายปีการศึกษา

สิงห์ (Singh. 2000 : 222-B) ได้ทำการศึกษาลักษณะที่เป็นไปได้และการเกิดความวิตกกังวลจากการนิเทศโดยการพัฒนาและการสร้างความเที่ยงตรงของแบบวัดจำเพาะสำหรับ วัดความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศต่อไป การพัฒนาแบบวัดความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศที่คาดไว้ล่วงหน้าเห็นตัวแทนของการขยายและการเสริมความละเอียดของงานวิจัยที่ผ่านมา แบบวัดใหม่นี้ประกอบด้วยบางข้อความของ Keams จากแบบวัดที่ผ่านมา (แบบวัดความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศ) แต่ข้อความส่วนใหญ่ใหม่และอาศัยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่กว้างขึ้น การตรวจสอบแบบวัดความวิตกกังวลอื่น และอาศัยการศึกษาทางทฤษฎีและทางคลินิก การรวมข้อความ 88 ข้อ ในเบื้องต้นกระทำเพื่อทดสอบรูปแบบความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศ 2 รูปแบบ คำถามสำคัญในการวิจัย คือ ความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศเป็นโครงสร้างที่มีมิติเป็นเอกภาพของความเข้าใจที่วิตกกังวล หรือเป็นโครงสร้างของมิติของความวิตกกังวลด้านความรู้และด้านจิตใจ การรวมวิธีการดำเนินการแบบ

ระเบียบวิธีการวิจัยเข้าด้วยกัน (เช่น การวิเคราะห์ข้อคำถาม การวิเคราะห์ปัจจัยยืนยัน ความเที่ยงตรงของเนื้อหา) ได้นำมาใช้ทดสอบการลงข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับโครงสร้างของคำถามที่ตั้งสมมุติฐานไว้ นอกจากนี้ได้ใช้แบบทดสอบวัดความเที่ยงตรงที่มีการรวมและการแยกกัน ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าแบบวัดความวิตกกังวลของผู้รับการนิเทศที่ใช้ได้ ซึ่งประกอบด้วย มิติต่าง ๆ ทางความรู้และทางจิตใจ

ฟาซิโอ กริฟฟิท (Fazio – Griffith. 2002 : 1265-A) ได้ทำการศึกษามุมมองของผู้นิเทศเชิงคลินิกเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศที่มีผู้รับการฝึกอบรม ซึ่งให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบกำกวม ผู้นิเทศเชิงคลินิกที่มีประสบการณ์ในการนิเทศผู้ฝึกงานซึ่งให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีลักษณะดังกล่าว พวกเขาได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมในการวิจัยทางอีเมล และการใช้เครือข่ายงาน ทำการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ก่อนเลือกผู้ทำการวิจัยกับผู้นิเทศเชิงคลินิกทุกคนที่ตอบรับเพื่อกำหนดว่าคนเหล่านี้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้นิเทศ จำนวน 8 คน มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ 3 ครั้ง คำถามวิจัยที่สำคัญที่สุดคือ มุมมองของผู้นิเทศเชิงคลินิกเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศที่มีผู้รับการอบรมซึ่งให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบกำกวมนั้นมีมุมมองอย่างไรบ้าง คำถามย่อยกล่าวถึง การรับรู้ของผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการนิเทศ ปฏิบัติต่อกระบวนการนิเทศ และความเหมือนและความแตกต่างในช่วงกระบวนการนิเทศกับผู้อบรมซึ่งให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีลักษณะบุคลิกแบบกำกวมเมื่อเปรียบเทียบกับผู้รับการฝึกอบรมชาวให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่ไม่แสดงให้เห็นลักษณะเหล่านี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทฤษฎีพื้นฐานของ Creswell (1994) Glasser และ Strause (1967) และ Lincoln และ Guba 1995 แนวความคิดและแบบแผนที่เกิดขึ้นได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์แต่ละรอบ แนวความคิดที่เกิดขึ้นนำมาจัดเป็นประเภททั่วไป 3 ประเภท คือ การสร้างแนวความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ผลการศึกษาทราบว่าแนวความคิดของความเหมือนและความแตกต่างในช่วงการนิเทศ ลักษณะของผู้รับคำปรึกษา สัมพันธภาพทางการให้คำปรึกษา การเน้นทางทฤษฎี ความสามารถ การแทรกแซงอารมณ์ที่มีปฏิกิริยา และอารมณ์ที่ชอบ ปฏิบัติ ส่วนการสร้างแนวความคิด อารมณ์และพฤติกรรม พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกันและส่งอิทธิพลต่อกระบวนการนิเทศที่มีผู้รับการฝึกอบรมที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบกำกวม

เวน (Wayne.1980 : 1293 -A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้บทบาทนิเทศ การศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษามบทบาทนิเทศ การศึกษา ของครูใหญ่ในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบของงานนิเทศ และวิธีการนิเทศภายใน โดยใช้ ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเวอร์จิเนีย จำนวน 278 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายงานที่มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว งานบริหารและงานวิชาการและงานนิเทศ ภายใน

2. เกี่ยวกับงานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบมากที่สุดคือ ครูใหญ่และ ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูผู้สอนรับผิดชอบน้อยมาก

3. เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ทำงาน งานที่ครูใหญ่ใช้เวลาอย่างน้อยที่สุด คือ งาน เกี่ยวกับวัสดุส่วนงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด คือ งานนิเทศภายใน คือ งานเกี่ยวกับ หลักสูตร งานการสอน และงานแนะแนว

4. เทคนิคที่ใช้ได้ผลได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วน วิธีที่ได้ผลน้อย คือ วิธีใช้เอกสาร

ทีลาฮัน (Tilahun. 1983 : 1268 - A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศภายใน เกี่ยวกับนิเทศภายใน โรงเรียนพืงประสงค์ในประเทศที่กำลังพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศ เอธิโอเปีย โดยศึกษาจากครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรม ที่ใช้ในการนิเทศภายใน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม แนะนำการ ฝึกอบรม ปฏิบัติงาน การสาธิตการสอน โดยศึกษานิเทศก์ การประชุมกลุ่มย่อยของครู การ เยี่ยมชั้นเรียนและการสังเกตการสอน

2. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การ นิเทศการศึกษาในลักษณะร่วมมือกันปฏิบัติงานจะก่อให้เกิดผลดีว่าการนิเทศการศึกษาใน ลักษณะการใช้อำนาจ

3. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดเตรียมการนิเทศภายในโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

สรุปจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนิเทศภายใน
 สถานศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการนิเทศ
 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การนิเทศการสอน
 อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง อันจะส่งผลผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึง
 อาศัย หลักการทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในมาสังเคราะห์เป็นกรอบ
 แนวคิดในการวิจัยแล้วดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดจะกล่าวในบทต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY